

Handläggare: Björn Johansson
Telefon: 08 508 33 818

Till
Utbildningsnämnden
2010-12-10

Gymnasieutbildning för elever med hörselskada/ dövhet i Stockholms stads skolor

Förslag till beslut

Utbildningsförvaltningen föreslår att utbildningsnämnden beslutar följande

1. Utbildningsnämnden godkänner denna redovisning om gymnasieutbildning för elever med hörselskada/dövhet
2. Utbildningsnämnden ger förvaltningen i uppdrag att utreda och föreslå en förändrad organisation av den gymnasiala utbildningen i Stockholms stad för elever med hörselskada/dövhet.

Thomas Persson
Direktör

Marie-Louise Hammer Åberg
Avdelningschef

Sammanfattning

Elever med hörselskada/dövhet inom gymnasieskolan bör erbjudas utbildningsalternativ som innebär att de på ett likvärdigt sätt som andra elever kan tillgodogöra sig gymnasial utbildning. Det alternativ som idag finns vid Bromma gymnasium får inga sökande. Utbudet är inte attraktivt, otillräcklig hörselanpassning och hörselkompetens hos personalen är kritik som framförts. Situationen för de hörselskadade/döva elever som går integrerade i gymnasieskolan i Stockholm beskrivs av intresseorganisationerna som att eleverna inte riktigt kan följa med i undervisningen på grund av kommunikationsproblem både med lärare och kamrater, personalen är inte hörselkompetent och hörselteknisk utrustning saknas eller är bristfällig. Eleverna och deras föräldrar får ägna mycket

tid åt skolarbete hemma och eleverna når gymnasieskolans mål i betydligt lägre utsträckning än övriga elever.

Utbildningsförvaltningen föreslår att en utredning genomförs och redovisas under 2010 med uppdrag att föreslå en förändrad organisation av gymnasial utbildning för hörselskadade/döva i Stockholms stad. Utredningen ska arbeta utifrån riktlinjen att en (alternativt två) huvudskola med hörselgrupper utses som tillförs hörselkompetent personal, teckenspråkskompetens, hörselanpassade lokaler och teknisk utrustning. Även samverkan mellan denna skola och övriga gymnasieskolor med hörselskadade/döva elever, och hörselutbildningen i grundskolan ska utredas. Det gäller även möjligheterna till samverkan med länet, Riksgymnasiet för döva och hörselskadade i Örebro, Stockholms Läns Landsting och specialpedagogiska skolmyndigheten. Möjligheten till statsbidrag för verksamheten ska undersökas. Utredningen ska höra berörda intresseorganisationer.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom gymnasieavdelningen. Samråd har skett med grundskoleavdelningen och intresseorganisationer..

Bakgrund

Förvaltningen har av utbildningsnämnden i uppdrag att återkomma med förslag till hur gymnasial utbildning för ungdomar med hörselskada/dövhet i Stockholms stad kan utvecklas.

Elevgruppen

Hörselskadade/döva barns förutsättningar och behov skiljer sig åt. Barn som föds döva eller som förlorar sin hörsel tidigt måste lära sig teckenspråk på samma sätt som hörande lär sig tala. De har behov av en teckenspråkig miljö, både hemma och i skolan. På samma sätt som när det gäller det talade språket måste eleven för sin utveckling få möjlighet att kommunicera med hjälp av teckenspråk med föräldrar, lärare och kamrater.

Att vara hörselskadad innebär att man i varierande grad bl.a. har svårt att uppfatta vissa ljud som krävs för att kunna uppfatta ord som helheter. Graden av hörselskada kan variera från lätt till grav. För många fungerar det med hörapparat medan andra behöver lära sig teckenspråk för att få tillgång till en kommunikationsform de kan lita på. Behovet av bl.a. akustisk lokalanpassning samt hörselteknik för elever med hörselskada skiljer gruppen från gruppen elever med dövhet.

Döva elever med Cochleaimplantat (CI) ökar i antal. I dag opereras ca 90 procent av alla barn som fötts döva. Det blir allt vanligare med CI på båda öronen. Ca 42 procent av barnen har nu detta.

Gruppen elever i gymnasieskolan med hörselskada/dövhet folkbokförda i Stockholms stad omfattar ca 120 ungdomar varav ca 30 procent är döva

De flesta döva ungdomar går på Riksgymnasiet för döva i Örebro. En stor majoritet av de hörselskadade ungdomarna går integrerade i stadens egna gymnasieskolor och en mindre del går integrerade i fristående gymnasieskolor. En mindre del av de hörselskadade ungdomarna går på Riksgymnasiet för hörselskadade i Örebro

Gymnasieutbildning för döva och hörselskadade

Riksgymnasiet för döva (RGD) och riksgymnasiet för hörselskadade (RGH) i Örebro

Örebro kommun är huvudman för riksrekryterande gymnasiala utbildningar för döva och hörselskadade. Utbildningarna riktar sig dels till döva eller hörselskadade som är beroende av en teckenspråkig miljö, dels till hörselskadade som trots tekniska hjälpmedel och andra stödinsatser inte kan följa reguljär undervisning i gymnasieskolan. Utbildningen är även avsedd för ungdomar med språkstörning som behöver insatser av samma slag som döva ungdomar och dövblinda ungdomar.

Utbildningarna är integrerade på fyra av Örebros gymnasieskolor. Dessa skolor har även hörande elever. Eleverna undervisas i små egna klasser, döva elever på teckenspråk och hörselskadade med hjälp av olika tekniska hjälpmedel. Utbildningarna följer gymnasieskolans kursplaner och eleverna erbjuds samtliga nationella program och individuellt program. Utbildningstiden är tre till fyra år.

Örebro kommun erhåller statsbidrag och har rätt till ersättning från elevens hemkommun.

Göteborg

Göteborgs stad har organiserat hörselklasser i Katrinelundsskolans gymnasium med en nära samverkan med grundskoledelen för hörselelever. Undervisningen är organiserad i små klasser i hörselanpassade klassrum. Lärarna är specialutbildad, hörselkompetent personal och undervisning i teckenspråk är obligatoriskt. Eleverna läser kärnämnen gemensamt och de har möjlighet att gå ett fjärde år.

Stockholm

Tom läsåret 2000/2001 fanns det hörselklasser på gymnasial nivå vid Alviksskolan som även hade och har hörselklasser på grundskolenivå. Det gick ett trettiotal elever i varje årskurs på gymnasiet och programutbudet var mycket begränsat. Från och med läsåret 2001/2002 har det funnits hörselanpassade klassrum på Bromma gymnasium. Antalet platser de senaste åren har varit åtta på vardera naturvetenskaps- och samhällsvetenskapsprogrammet. Tidigare fanns även platser inom handels- och administrationsprogrammet samt individuellt program.

Hörselklasserna på Bromma gymnasium har aldrig varit attraktiva för eleverna att söka. Organisationen har aldrig fyllts och sökintresset har stadigt varit avtagande. För närvarande finns bara enstaka hörsel elever vid skolan. En kritik som framförts är otillräcklig hörselanpassning, otillräcklig hörselkompetens och bristande marknadsföring. Den stora majoriteten hörselskadade ungdomar väljer idag att gå integrerade i gymnasieskolor utan hörselklasser med eller utan särskilt stöd och en mindre del väljer Riksgymnasiet för hörselskadade i Örebro.

Studieresultat

Ca 20 procent av de hörselskadade integrerade eleverna uppnår inte behörighet till gymnasieskolans nationella program vilket är dubbelt så mycket om man jämför med alla elever i grundskolan. Bland de hörselskadade elever som söker till riksgymnasiet för hörselskadade i Örebro är andelen obehöriga ca 37 procent.

Elevgruppens situation

I elevhälsoundersökningen för läsåret 2008/2009 beskrivs att det inom gymnasieskolan finns ca 50 integrerade elever med dövhet/hörselskada. Åtgärdsprogram har upprättats för endast 7 av dessa elever enligt undersökningen. En orsak till detta är att hörselnedsättning betraktas som en medicinsk och inte en pedagogisk fråga. I undersökningen föreslås att gymnasieavdelningen ska säkerställa att samtliga gymnasieskolor med döva/hörselskadade elever upprättar åtgärdsprogram för dessa elever.

I vilken mån gruppen når målen för gymnasieskolan är dåligt kartlagd. När det gäller gruppens studieresultat i grundskolan på nationell nivå är andelen integrerade hörselskadade som inte blir behöriga till gymnasieskolans nationella program dubbelt så hög (ca 20 procent) jämfört med alla elever i grundskolan. Andelen som studerar vidare på högskolan efter gymnasieskolan är på nationell nivå endast 10 till 15 procent, jämfört med ca 45 procent för alla elever i riket.

Detta tyder på att hörselskadade integrerade elever i betydligt högre utsträckning än andra elever inte når målen för gymnasieskolan.

De hörselskadades intresseorganisationer beskriver en bild där eleverna inte riktigt kan följa med i undervisningen. De missar en del av vad lärarna säger och de uppfattar inte klasskamraternas kommunikation i klassrummet. Personalen är inte hörselkompetent och hörselteknisk utrustning saknas eller är bristfällig. För att kompensera detta tvingas eleverna att med hjälp av sina föräldrar ägna mycket tid åt skolarbetet hemma.

Intresseorganisationernas uppfattning

Hörselskadades Riksförbund beskriver vad en åtgärdsplan för hörselskadade elever bör ta hänsyn till och förhålla sig till.

- Anpassad gruppstorlek
- Tillgång till hörselutbildad lärare
- Tillgång till teckenspråk
- Möjlighet att träffa andra hörselskadade
- Åtgärder i klassrummet (ljudmiljö, tekniska hjälpmedel o.s.v.)
- Åtgärder i övriga lokaler (ljudmiljö, tekniska hjälpmedel o.s.v. i andra lokaler på skolan).

Intresseorganisationerna framhåller särskilt vikten av att även hörselskadade barn och ungdomar får tillgång till teckenspråk, något som idag inte är en rättighet för dessa integrerade elever. Det är endast elever inom specialskolan som har denna rättighet. Man framhåller även vikten av möjligheten att i skolan träffa andra hörselskadade elever, att det skapas hörselgrupper integrerade i den reguljära skolan.

Förvaltningens synpunkter

Det är viktigt att gymnasieelever med hörselskada/dövhet erbjuds ett utbildningsalternativ som innebär att de på ett likvärdigt sätt som andra elever kan tillgodogöra sig gymnasial utbildning. Det utbud av program för hörselskadade elever som finns på Bromma gymnasium är inte attraktivt för gruppen, nästan ingen av målgruppens ungdomar söker sig dit. För de elever som går integrerade i vanliga klasser finns det brister när det gäller möjlighet till hörselutbildade lärare, tillgång till teckenspråk, ljudmiljön och teknisk utrustning. Förutsättningar för dessa elever att, i varje fall delvis, vistas i en undervisningsmiljö tillsammans med andra hörselskadade ungdomar saknas. Det är förvaltningens uppfattning att sådana miljöer behöver skapas. Det är också viktigt att det föreligger en kongruens mellan

de förutsättningar som finns inom grundskolan och de som finns inom gymnasieskolan.

Förvaltningens förslag

Problematiken är inte enkel. Det finns dels, i varje fall delvis, divergerande uppfattningar bland de olika intresseorganisationerna vad som behöver göras, dels innebär det faktum att ca 90 procent av de döva barnen idag får implantat, att en delvis ny situation skapas. Detta innebär att förutsättningarna för att fler döva elever med implantat väljer att gå kvar på hemorten ökar. Detta kan möjligen i sin tur komma att förändra möjligheten till statsbidrag för denna elevgrupp.

Förvaltningen förslår följande:

- En utredning ska genomföras under 2010 med uppdrag att undersöka de organisatoriska, pedagogiska och ekonomiska förutsättningarna för en förändrad hörselundervisning inom gymnasieskolan i stockholms stad. Ett förslag ska redovisas i slutet av 2010.

Riktlinjer för utredningen:

- En prognos av målgruppens framtida storlek, sammansättning och behov ska genomföras
- En gymnasieskola (alternativt två) utses till huvudskola för de elever som behöver/önskar hel eller delvis skolgång i en hörselgrupp.
- Denna skola tillförs hörselkompetent personal, möjlighet till teckenspråksundervisning, hörselanpassade lokaler och teknisk utrustning.
- Förslag om vilka delar av elevernas utbildning som ska ske i hörselgrupp och vilka delar som kan organiseras på annat sätt ska lämnas. Det gäller både i det fall elever väljer att gå på något program som finns på huvudskolan eller ett program som finns på någon annan skola.
- Förslag till hur samverkan mellan moderskolan och övriga gymnasieskolor ska organiseras ska lämnas.
- Förslag till hur samverkan med hörselundervisningen inom Stockholms stads grundskola kan organiseras för att uppnå synergieffekter ska lämnas.
- Förutsättningarna för samverkan med följande aktörer ska utredas:
 - Kommunerna i Stockholms Län
 - RGD och RGH i Örebro
 - Stockholms Läns Landsting
 - Specialpedagogiska skolmyndigheten
- Kostnader/kostnadsalternativ i de olika delarna samt en tidplan för

genomförandet ska redovisas.

- Möjligheterna till statsbidrag ska även undersökas
- Utredningen ska höra berörda intresseorganisationer.